

Oktatáspolitikai folyamatok és néhány indikátor

Dr. Kaposi József

2018

A változások háttere

- **A változások jelentős része európai/nemzetközi trendek hazai megjelenése:**
 - Bologna-folyamat és Lisszaboni folyamat
 - emberi képességek felértékelődése, kompetencia alapú oktatás és
 - új kvalifikációs rendszerek létrehozása
 - társadalom peremére szorult csoportok arányának növekedése
 - technológiai forradalom és a digitális technológia térnyerése az oktatásban
 - iskoláskorú népesség jelentős csökkenése, társadalom elöregedése
 - egész életen át tartó tanulás paradigmája

Meghatározó folyamatok és kiemelt szereplők helyzete

- Demográfiai csökkenés, települési viszonyok módosulása, egészséletesen át tartó tanulás paradigmája → az oktatási ágazat helyzete ingaszerűen folyamatosan változik
- 2002-2010 között nőtt az iskolafenntartó önkormányzatok szerepe
 - Demográfiai csökkenés és szűkös költségvetés → költségmegtakarító lépések (pl. iskola-összevonás)
 - 2002-2010 között nőtt az iskolafenntartó önkormányzatok szerepe
- 2010-2015 között kialakul az állami intézményfenntartás és pedagógusfoglalkoztatás új rendszere
 - Központosítás: KLIK, Tankerületek
 - Pedagógus életpálya, minősítési rendszer
 - A 2010-es választások ebből szempontból korábban nem látott lehetőséget jelentenek

Főbb folyamatok és szereplők I.

- 2002-2010 között nem alakult ki átfogó oktatási stratégia
 - Magas szintű politikai elfogadás és ellenőrző mechanizmusok hiánya
 - EU programfinanszírozás megjelenése (TÁMOP)
 - Piaci mechanizmusok erősödése (Pl. tankönyvpiac)
- Próbálkozások a szakmai párbeszéd és konzultáció erősítésére, intézményesítésére
 - *VII. Nevelésügyi Kongresszus 2008*
 - *Oktatási és gyermekesély kerekasztal létrehozása → Zöld könyv a magyar közoktatás megújításáért, 2008*
 - *Bölcsek Tanácsa → Szárny és teher, 2009*

Főbb folyamatok és szereplők II.

- 2010-2015 közötti oktatáspolitikát döntően a munka világának elvárásai határozzák meg
 - Jobszabály-módosítások, tankötelezettség leszállítása
 - Átalakuló költségvetési rendszer, feladatfinanszírozás
 - Piaci viszonyok korlátozása – államosítás
- Új Nemzeti stratégiák kiadása – az EU-s források (EFOP) megalapozására
 - *Köznevelés-fejlesztési*
 - *Végzettség nélküli iskolaelhagyás –ESL*
 - *Egész életen át tartó tanulás - LLL*

Főbb változások 2002-2010

- Átalakulás a tartalmi szabályozás rendszerében
 - NAT radikális reformja
 - Érettségi rendszer átalakítása
 - Hatékony képességfejlesztő pedagógia módszerek térnyerése
 - Osztálytermi szintű pedagógiai folyamatok változásai
- Közoktatási mérési és értékelési rendszer változása
 - Országos Kompetenciamérés kiépülése
 - Intézményi szintű minőségbiztosítás megteremtése
- Egyéb, az iskola világában jelentős átalakulást hozó változások (sok közülük uniós forrásból valósult meg)
 - Kompetenciafejlesztő programcsomagok
 - Pedagógus-továbbképzések (fókuszban a tanulásszervezés)
 - Integrációs intézkedések és programok
 - Oktatásinformatikai fejlesztések

Elmaradt változások 2002-2010

- Demográfiai csökkenés
 - strukturális alkalmazkodást tenne szükségessé
- Költséghatékonyság és fenntarthatóság
 - az ellátórendszerek szűkebb forrásokhoz való alkalmazkodása elmaradt
- Iskolaszervezet
 - Nemzetközi összehasonlítások jelzik a magyar oktatás vertikális szerkezetének költségességét, és tanulási eredményekre vonatkozó negatív hatását
- Pedagógus-munkaerő és –foglalkoztatás
- Jelentős EU fejlesztési források ellenére csak kis javulást sikerült elérni, és társadalom ezt sem érzékelte

Főbb változások 2010-2015

- Átalakulás a tartalmi szabályozás rendszerében
 - NAT és a kerettantervek átalakítása (közműveltségi tartalmak, helyi keretek szűkítése)
 - Mindennapi testnevelés, erkölcsstan/etika
 - Érettségi rendszer korrekciója (szűkítés, pontemelés)
- Közoktatási mérési és értékelési rendszer változása
 - Tanfelügyeleti és szaktanácsadói rendszer kiépítése
 - Intézményi szintű minőségbiztosítás átalakulása
- Uniós forrásból megvalósuló fejlesztések
 - Informatikai fejlesztések
 - Kísérleti tankönyvek, digitális anyagok
 - Széles körű pedagógus továbbképzések

Elmaradt változások 2010-2015

- Demográfiai csökkenés változatlanul dominál
 - lényegi strukturális alkalmazkodás nem történt
- A központosítás, az erősödő állami irányítás és bővülő fenntartás révén → költségkivonás
- Iskolaszervezet
 - nem történt lényegi változás → nőtt az iskolák közötti különbség
- A pedagógiai kultúraváltás elmaradt gyakorlatban
- A nagyarányú és jelentős jogszabályi változások, az EU források bevonása nem hozott lényegi javulást

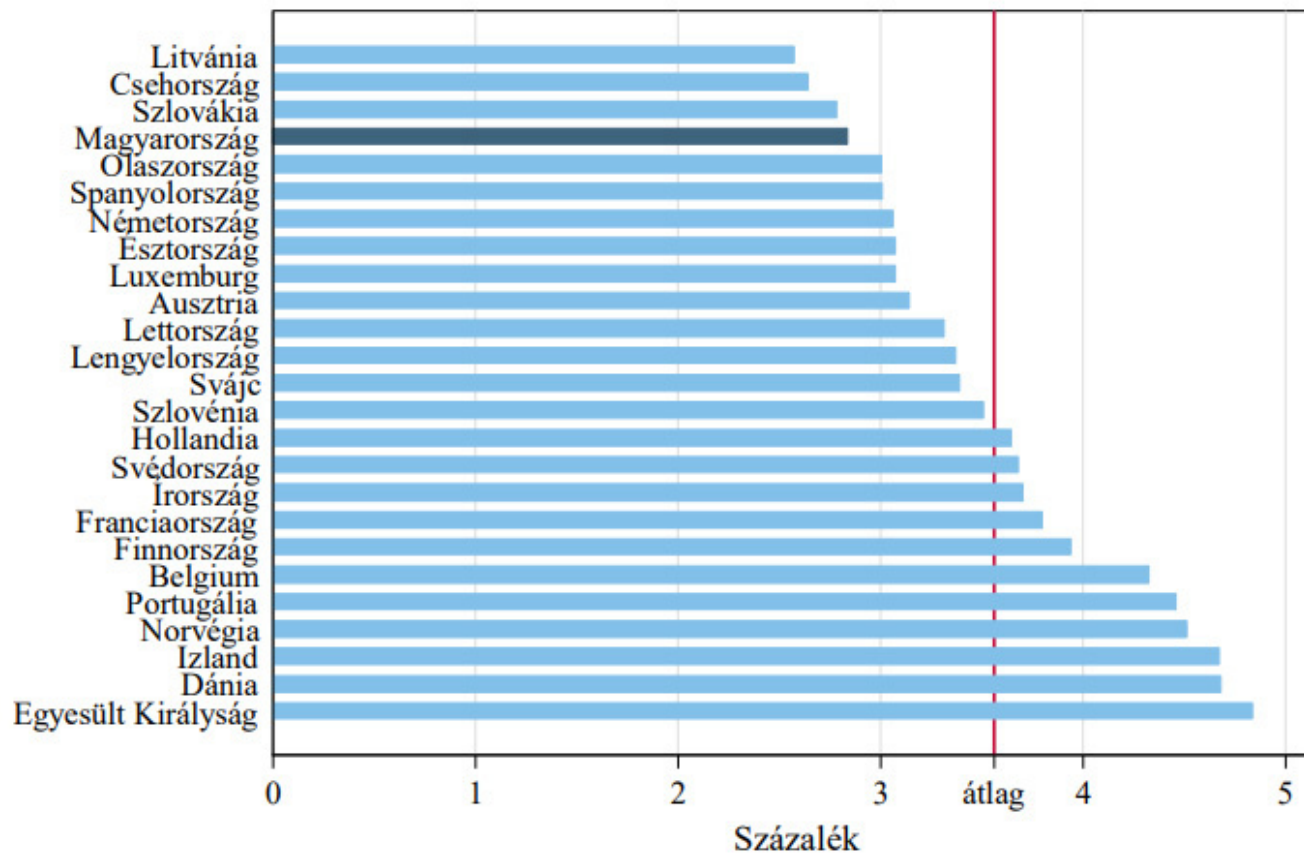
Néhány jellemző indikátor

- **Oktatási kiadások GDP százalékában**
- **A (középiskolai) pedagógusok keresete**
- **Az iskolatípusokban a HHH tanulók aránya**
- **A középfokú továbbtanulás adatai**
- **A korai iskolaelhagyók**
- **PISA eredmények szövegértésből**
- **A középfokú nyelvvizsgával rendelkezők**
- **PISA szövegértés és az anyák iskolai végzettsége**

Forrás: A közoktatás indikátorrendszere 2017 MTA KRTK KTI

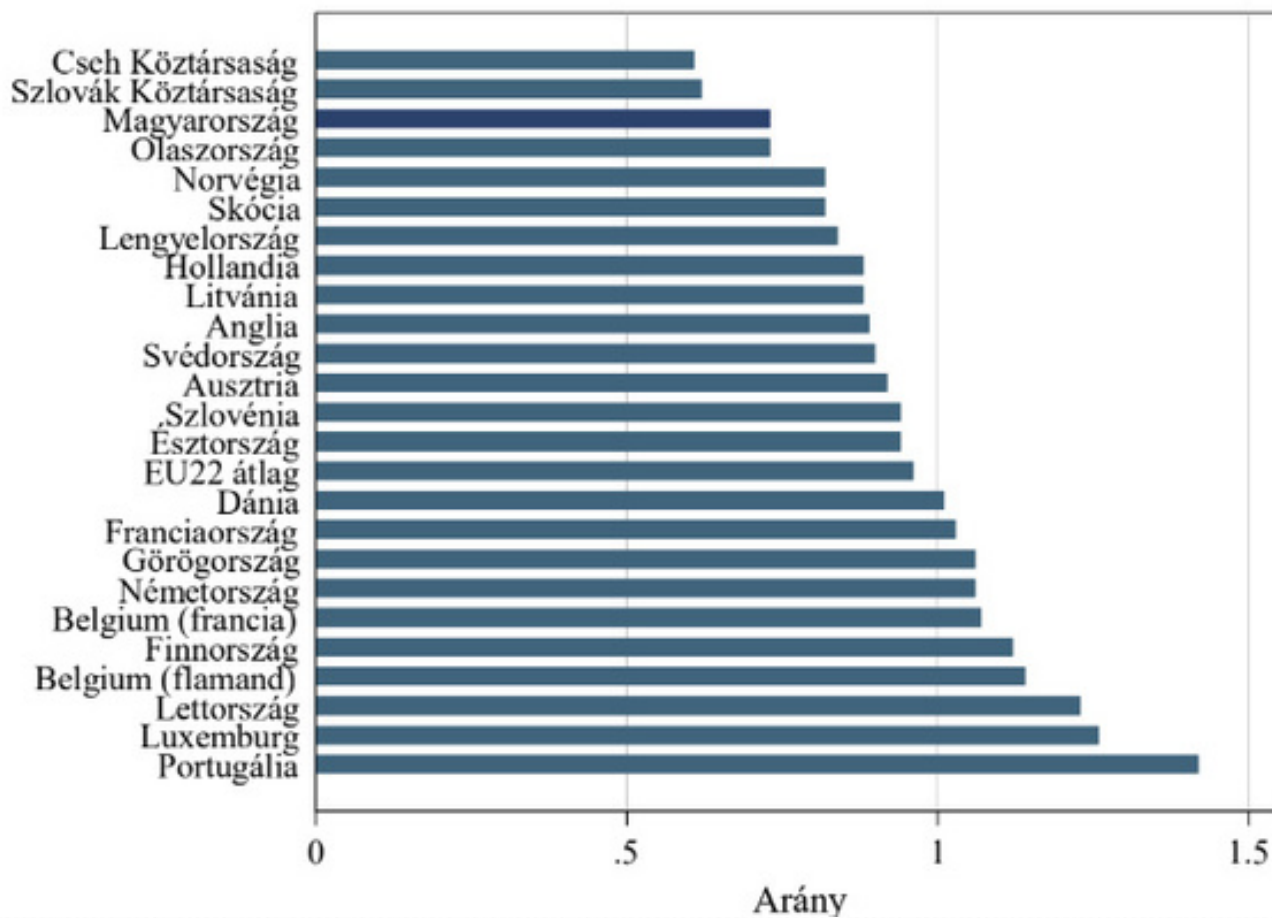
http://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2018/02/A_kozoktatasi_indikatorrendszer_2017.pdf

Az alap- középfokú oktatási kiadások GDP százalékában, nemzetközi összehasonlításban (2014)

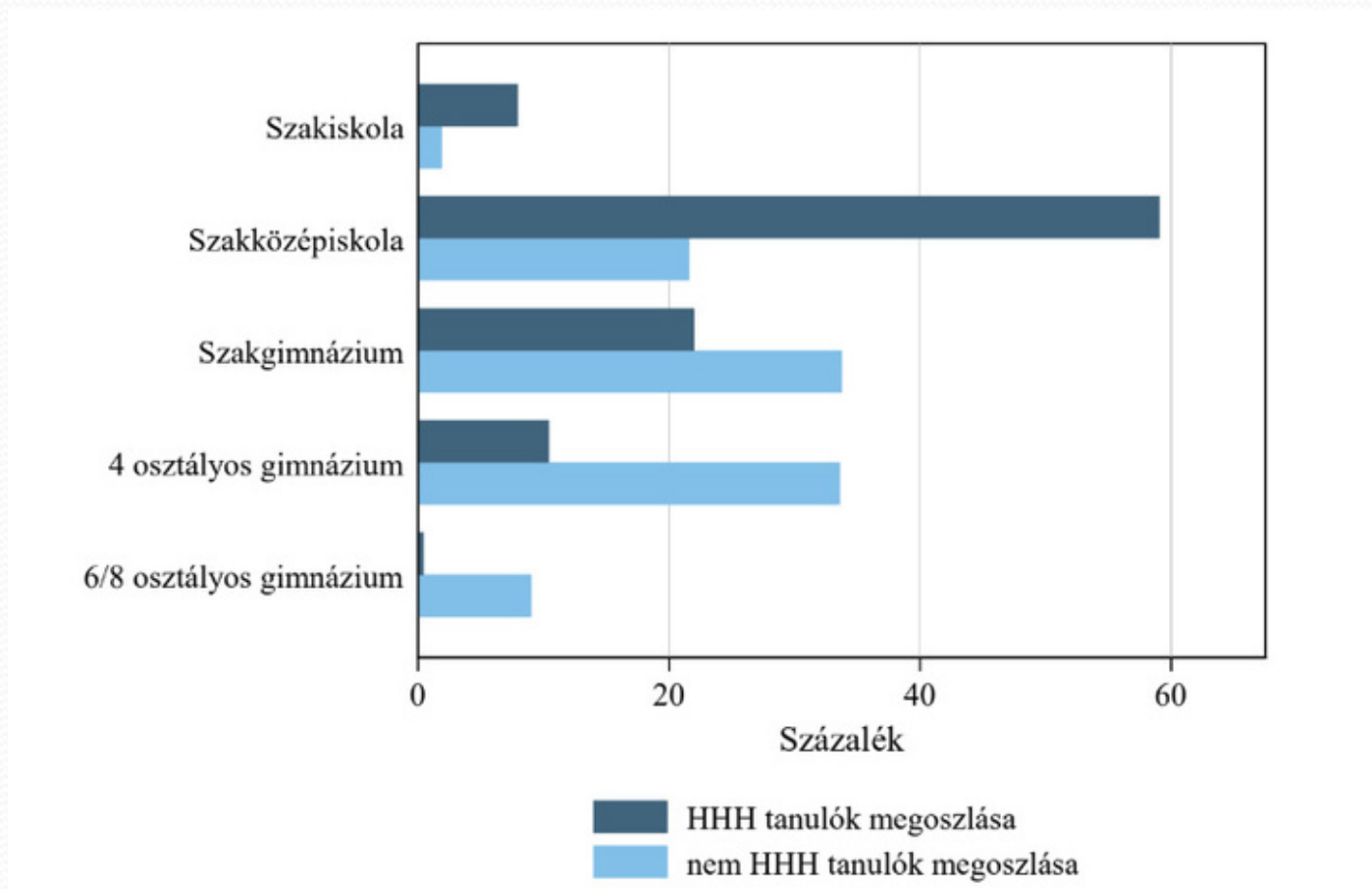

Megjegyzés: az átlag a teljes közoktatási kiadás országokra számított súlyozatlan átlaga.

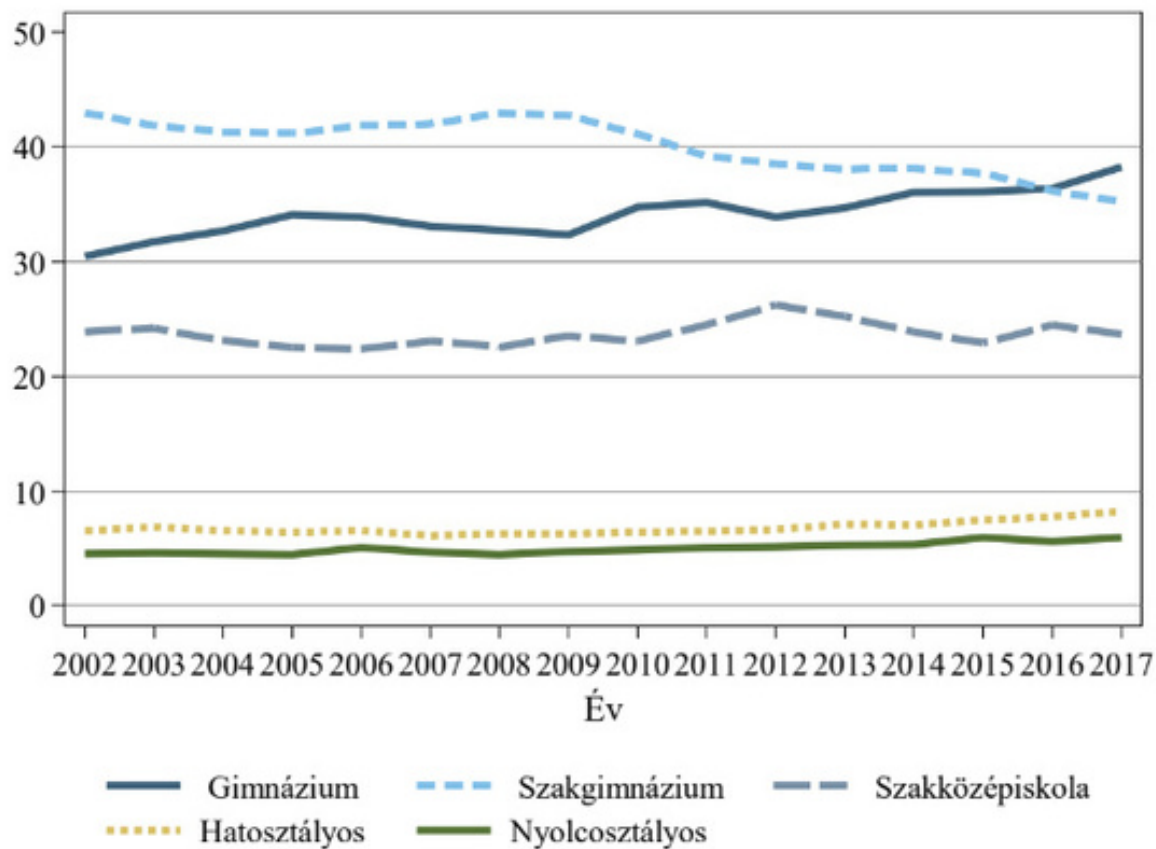
Az (ISCED 3) felső középfokú (középszintű) szinten dolgozó pedagógusok tényleges keresete a felsőfokú végzettségűek keresetének százalékában az európai országokban (2015)

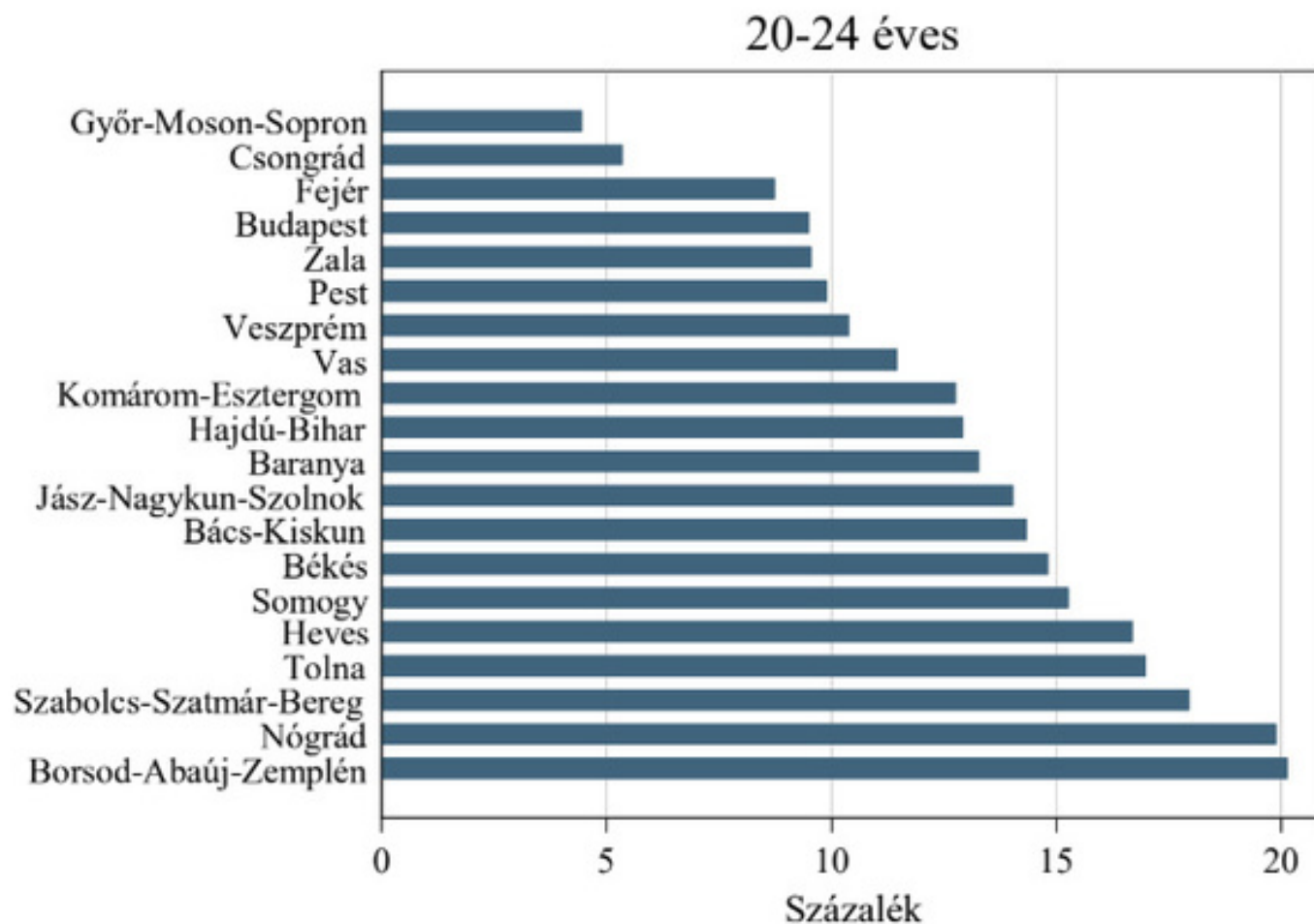
A halmozottan hátrányos tanulók és nem halmozottan hátrányos helyzetű tanulók programtípus szerinti megoszlása (2016)

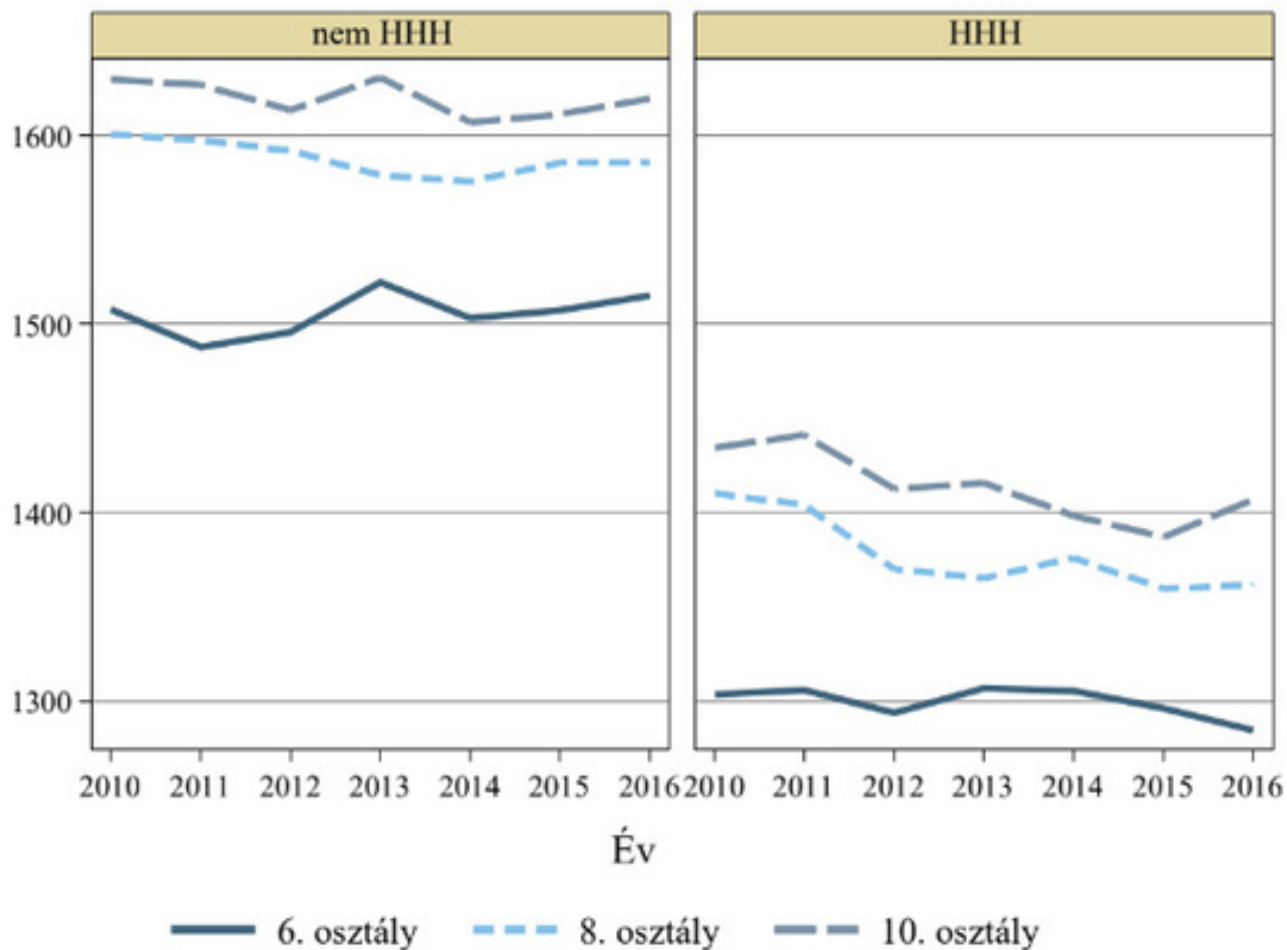
A középfokú továbbtanulásra jelentkező tanulók százalékos megoszlása az első helyen történt jelentkezés programtípusa szerint (2002-2017)

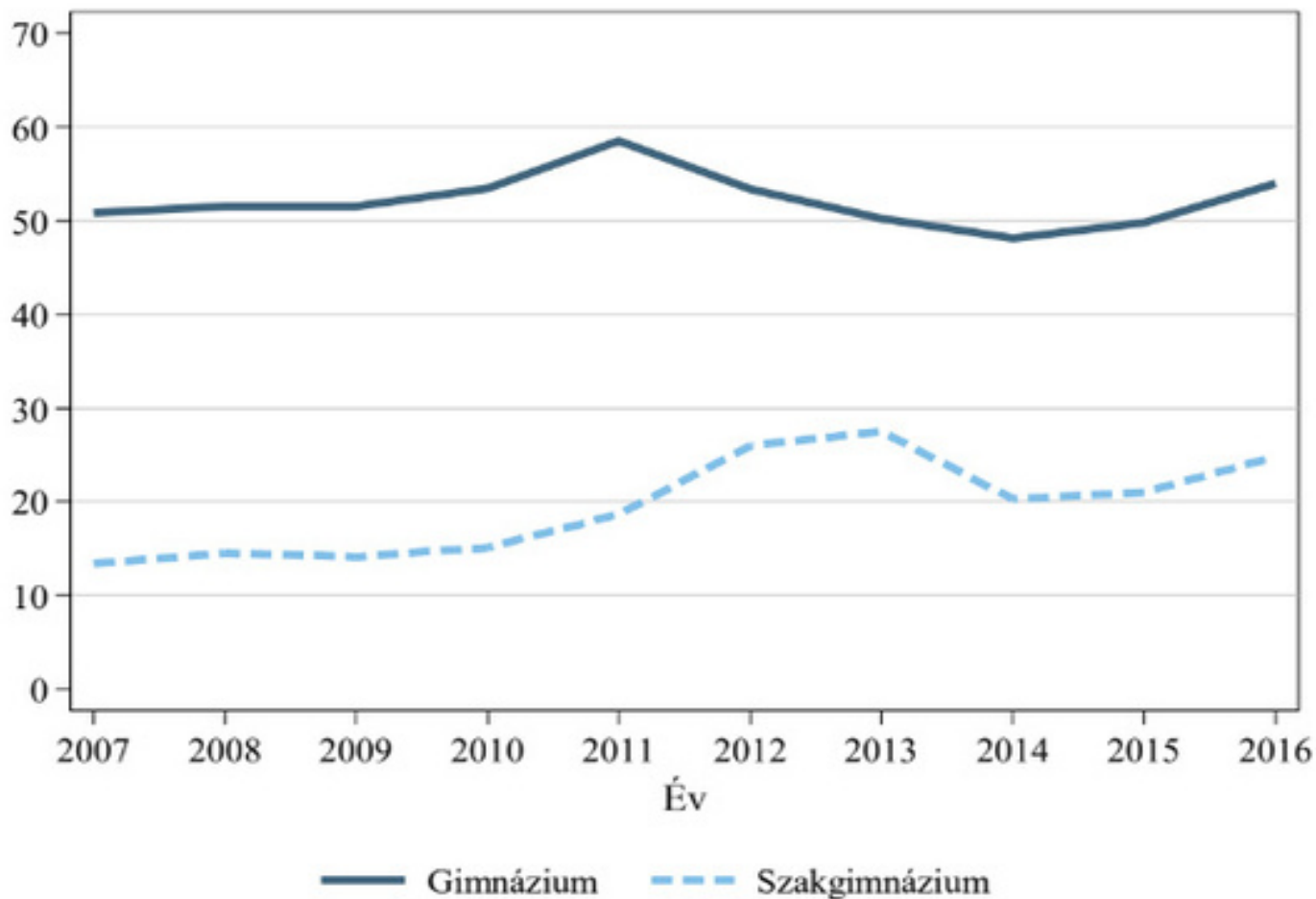
A korai iskolaelhagyók aránya megyék szerint, 2016

Átlagos teljesítmény szövegértésből, Országos Kompetenciamérés, HHH státus szerinti átlag

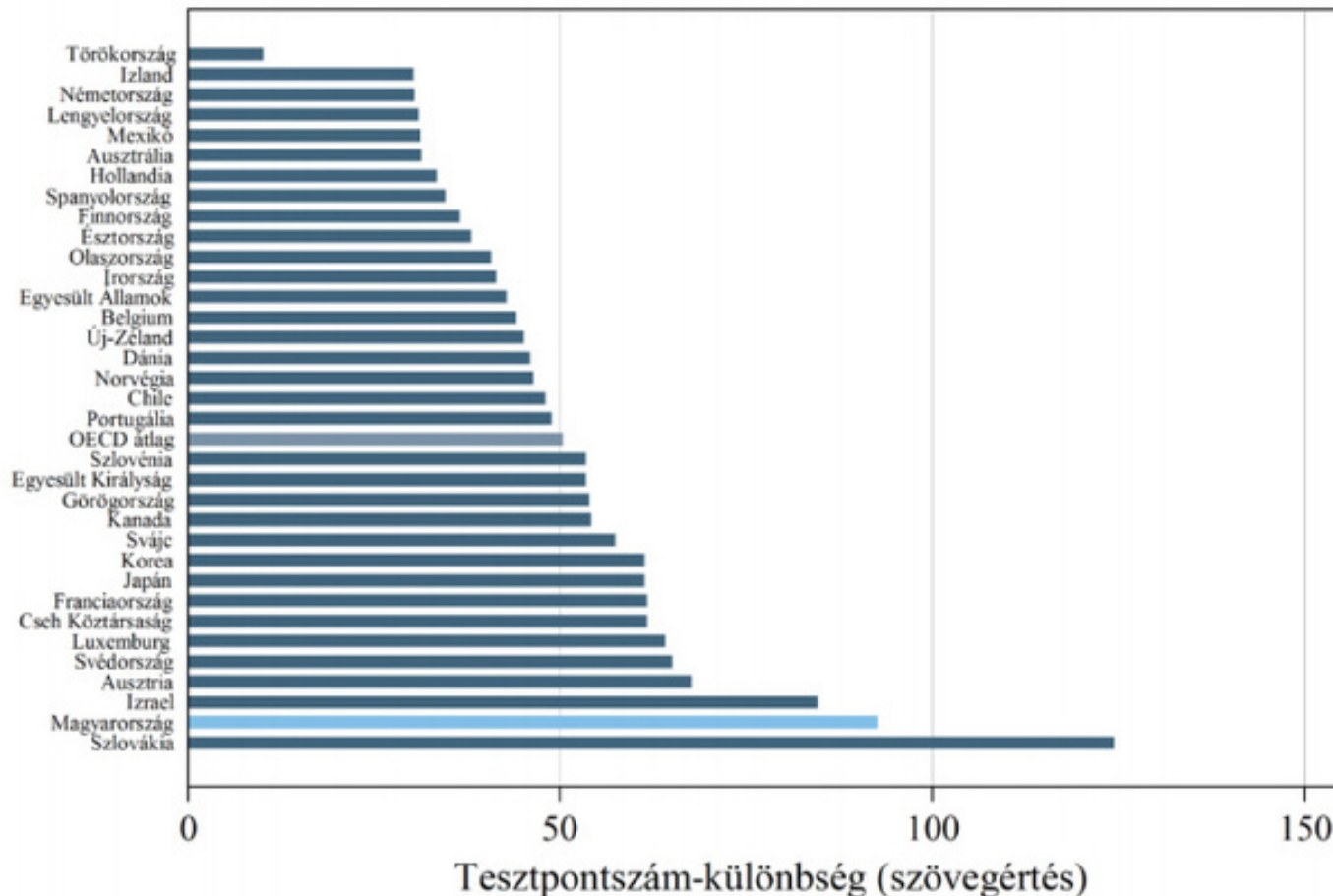

A legalább egy középfokú nyelvvizsgálóval rendelkezők százalékaránya a felsőoktatásba jelentkezők közül programtípusa szerint (általános eljárás, a jelentkezés évében érettségizett)

Tesztpontszám-különbség a legfeljebb alapfokú és a legalább közép fokú végzettséggel rendelkező anyák gyermeki között országoként és évenként, szövegértés, PISA-felmérés

2015

A másfél évtized mérlege

- Az ezredforduló óta folyamatosan romlott a közoktatással való társadalmi elégedettség mértéke
- Megvalósultak innovációk, melyek egyes területeken a magyar közoktatás modernizálásához vezettek
- A modernizáció ugyanakkor nem hozott áttörést az oktatás eredményességében és hatékonyságában
- Az oktatás esélyteremtő képessége, méltányossága, tovább csökkent
- A társadalom kettészakadása nőtt, így mindenféle oktatási változások a vesztes társadalmi csoportokban ellenállást váltott ki.